

Using a Utensil to Catch Muktzeh



On Shabbat, is one allowed to put a utensil (*kli*) in a place where it will catch a *muktzeh* object? For example, can I put a plate under a candle to catch falling wax? Can I place a bucket to catch or gather dirty water that dripped or seeped in? In the latter case, may I remove the accumulated water?

5. שולחן ערוך אורח חיים סי' שלח סעי' ח

מותר ליתן כלי תחת הדלף בשבת, ואם נתמלא, שופכו ומחזירו למקומו; והוא שיהא הדלף ראוי לרחיצה, אבל אם אינו ראוי, **אסור, משום שאין** עושין גרף של רעי לכתחלה. ואם נתן כלי תחת דלף, שאינו ראוי לרחיצה, מותר למלטלו במים המאוסים שבו.

משנה ברורה שם ס"ק לג

למלטלו וכו' – ודוקא כשהוא נתון במקום ששיבתו קבועה שם, דמאוס עליו והוא כגרף של רעי, שהתירו למלטלו להוציאו לאשפה מפני כבודו, אם הוא עומד במקום ששיבתו קבועה שם.

ביאור הלכה שם

אסור משום שאין וכו' – הנה עיקר הטעם דאסור להעמידו תחת הדלף הוא משום שאין מבטלין כלי מהיכנו, דלא יהיה יכולת בידו להזיזו אחר כך ממקומו כיון דאית ביה מוקצה, וכדאיתא בגמרא, אלא משום דאי הוי שרי לעשות גרף של רעי לכתחלה לא היה קרוי כלל בטול כלי מהיכנו, כיון שמותר ליטול אחר כך ולשופכו, וכמו שסיים המחבר לבסוף. אבל כיון דקיימא לן דאין עושין גרף של רעי לכתחלה, אם כן הרי הוא מוכרח להתרצות לכתחלה שיהיה מונח שם בקביעות, ומעתה הוי שפיר בטול כלי מהיכנו ... והנה דין זה העתיק המחבר מהרמב"ם והטור פליג על זה, ועיין בט"ז שהאריך בזה ופסק השו"ע כהרמב"ם. ועיין בחיי אדם שכתב דבמקום צורך גדול, יש לסמוך על הטור, דפסק שאפילו באינו ראוי, מותר ליתן כלי תחתיו. והנה מה שאנו נוהגים ליטול בבוקר מי הנמילה תוך כלי אף שהם בודאי אינם ראויים לרחיצה ולא לשתיית בהמה... וכן המים אחרונים שנוטלים לתוך כלי, על כרחך משום דסבירי לן כהטור. ועוד נראה לי דזה לא מיקרי אינו ראוי, דאין עליהם שום איסור, אלא מפני שרוח רעה שורה עליהן ולא מקרי אינו ראוי רק אם הוא מעורב בטיט שיורד מן הגג, או שיש עליהם איסור על כל פנים מדרבנן, וכמו גבי טבל מדרבנן שהזכירו הפוסקים:

1. משנה ברורה סי' שי ס"ק לא

אם יש בתוכם רק איזה פרוטות, במלים לגבי הבגד והשלחן, דאין אדם מבטל בגדו ושולחנו בשביל איזה פרוטות

2. שמירת שבת כהלכתה פרק כ סעי' מז

לא התקיימו בו כל התנאים דלחלן, אין הבסים נאסר במלטול, ומותר למלטלו לאחר שנכרי יסיר את המוקצה, או הוא עצמו ינערו, אם הוא זקוק לגוף הבסים או למקומו, ואף מותר למלטל את הבסים על המוקצה שעליו, אם הוא זקוק לגוף הבסים או למקומו ואי אפשר לנער את המוקצה מחשש שהמוקצה יקלקל איזה דבר על ידי הניעור או שהמוקצה יתקלקל על ידי הניעור

3. שולחן ערוך אורח חיים סי' רסה סעי' ג

אין נותנין כלי בשבת תחת הנר לקבל שמן הנוטף, מפני שהוא מבטל כלי **מהיכנו**; ומותר ליתנו מבעוד יום, והשמן הנוטף אסור להסתפק ממנו בשבת.

משנה ברורה שם ס"ק ו

מהיכנו – שהיה מוכן מתחלה למלטול ועכשיו אסור במלטול מחמת השמן שבתוכו, שהוא מוקצה מחמת איסור, כמו שכתב בסמ"ע רע"ט, וחכמים אסרו לבטל כלי מהיכנו, מפני שדומה כאלו סותר הכלי ומשברה. ואם יש בכלי דבר המותר, מותר להניחו תחת הנר לקבל בו שמן, דהא יכול למלטלו אגב ההיתר אם הוא בענין שמותר למלטל בשבילו, כמו שכתב בסוף סימן ש"י, עיין שם. עוד עצה אחרת כתב בתשובת מהרי"ל והסכים עמו המגן אברהם, דישים כלי מבעוד יום תחת השלחן, ובשבת אחר האכילה יסיר את השלחן והכלי עומד מעצמו תחת הנר, ואף דהוא גורם בשבת לבטל כלי מהיכנו על ידי הסרת השלחן, מכל מקום שרי, כיון שאינו מבטלו בידים בשבת

4. גמרא, ביצה דף לו עמ' ב

ונותנין כלי תחת הדלף בשבת. תנא: "אם נתמלא הכלי – שופך ושונה ואינו נמנע". בי רחיא דאביי דלוף, אתא לקמיה דרבה. אמר ליה: "זיל עייליה לפוריד להתם, דלהוי כגרף של רעי, ואפקיה". יתיב אביי וקא קשיא ליה: "וכי עושין גרף של רעי לכתחלה?" אדהכי נפל בי רחיא דאביי. אמר: תיתי לי, דעברי אדמר.